

Justitieombudsmannen
Box 16327
103 26 Stockholm

30 december 2012

Anmälan till Justitieombudsmannen av Karolinska Institutets misstillämpning av TF:s och Offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser om utlämning av allmänna handlingar

Anmälan gäller ett ärende om utlämning av allmänna handlingar. Utvecklingen av ärendet är som följer:

- Den 27 juni 2012 begärde jag att från KI utfå vissa väl specificerade upprättade allmänna handlingar, speciellt en handling som innehöll en avgörande korrigerad faktauppgift om förhållandet mellan antidepressiva medel och självmord (se bilaga 1).
- I svaret från registrator av den 5 juli får jag veta att "Handlingar gällande forskningsmaterialet omfattas i sin helhet av sekretess" (se bilaga 2).
- Jag begär då, den 8 juli, att ärendet hänskjuts till myndigheten som sådan för handläggning och ett eventuellt överklagbart beslut. I min nya skrivelse begär jag att få tillgång till "de upprättade handlingarna i detta forskningsmaterial som anger *de exakta rätta sifferuppgifterna*, i de fall där man tidigare angett falska sådana", de handlingar som anger *den rätta* procentandelen antidepressiva medel för dem "som begått självmord och som tidigare vårdats på psykiatrisk klinik för depression". Jag ville också utfå eventuella andra korrigeringar som gjorts från det att artikeln publicerades. Det klargjordes i min begäran: "Det ska också noggrant påpekas att jag inte på något sätt begärt att utfå handlingar som 'kan hänföras till den enskilde'." Jag ville med andra ord inte utfå något som kunde vara känsligt ur sekretessynpunkt (se bilaga 3).
- I svaret från KI den 12 juli framgår att man förstått min begäran på riktigt sätt, när man skriver: "Begäran omfattar upprättade handlingar i forskningsstudien som anger de exakta sifferuppgifterna och procentandelen antidepressiva medel för den som begått självmord och som tidigare vårdats på psykiatrisk klinik för depression. Därutöver ... övriga handlingar som upprättats med anledning av artikeln och i vilka korrigeringar gjorts från det att artikeln publicerades. Men makabert nog så *hemligstämplas dessa uppgifter i sin helhet*. Man säger att det rör sig om "forskning om enskildas förhållanden hänförliga till enskilda" som inte kan lämnas ut, och att "övriga handlingar som begäran omfattar [som alltså rörde sig om eventuella handlingar om övriga korrigeringar] finns inte upprättade och kan således inte lämnas ut". Men som klart framgår ville jag bara utfå den exakta rätta och korrigerade procentuppgiften antidepressiva medel för gruppen på 1077 personer, med alla i handlingen eventuella uppgifter av känslig natur strukna. Det var alltså *fullständigt omöjligt* att sekretessbelägga den av forskaren Isacson framtagna korrigerade exakta procentsatsen. Ändå gjordes det (se bilaga 4).
- Min överklagan den 17 juli får inte KI att ändra sig. Tf universitetsdirektör Marie Tell säger i sitt beslut den 31 juli att "de begärda handlingarna ingående i forskningsstudien

innehåller känsliga uppgifter avseende enskildas personliga förhållanden varför Karolinska Institutet anser att uppgifterna omfattas av sekretess". Ändå hade jag i min överklagan övertydligt förklarat: "För den händelse *någon annan typ av sekretessbelagd uppgift* skulle finnas i de upprättade handlingarna där denna rätta procentandel anges, är jag fullt nöjd med att dessa uppgifter stryks. Jag vill, om så är fallet, enbart tillställas den del av handlingen där den exakta rätta procentandelen anges" (se bilaga 5 och 6).

- I mitt yttrande till rätten betonar jag än en gång att jag "yrkar som tidigare på att rätten ålägger Karolinska Institutet att i detalj förklara hur en (om nödvändigt överstruken) handling med enbart den *rätta procentandelen* för en stor grupp "kan hänföras till den enskilde", till "enskildas personliga förhållanden". (Se bilaga 7)
- Nu tar ärendet en häpnadsväckande vändning. Den huvudhandling som jag specifikt begärt att utfå (med den rätta procentandelen angiven) – och som KI förklarat var sekretessbelagd i sin helhet, *fanns nu plötsligt inte längre* (vid den tidpunkt jag begärde att utfå den, trots att den då blev sekretessbelagd)! I yttrandet till Kammarrätten i Stockholm förklarar tf universitetsdirektör Per Bengtsson att "den efterfrågade uppgiften går att få fram genom sammanställning och statistisk bearbetning och analys av uppgifterna i de handlingar som skickats in till kammarrätten". Men, säger han samtidigt, "uppgift om 'den rätta procentandelen' fanns inte i någon annan handling än i de inskickade handlingarna *vid tidpunkten för klagandes begäran*" [kursivt här]. Den korrigerade uppgift som forskaren Göran Isacson tidigare slarvigt angett till "c 50 %" *fanns plötsligt inte längre*. Vilket är än mer sensationellt med tanke på att KI i sina tidigare beslut om saken hävdade att denna procentuppgift var *hemligstämplad* och rörde "enskildas personliga förhållanden". Men KI:s yttrande till rätten innehåller än mer sensationella uppgifter. Här får vi till slut veta det som jag i flera månader försökt att ta reda på: **den exakta rätta och korrigerade procentuppgiften antidepressiva medel för den aktuella gruppen. KI skriver i yttrandet: "sådan uppgift har dock nu tagits fram ... Resultatet visar att 'den rätta procentandelen' är 56, dvs. av de personer som vårdats för depression inom slutna psykiatrisk vård under de sista fem åren före suicid hade 56 % antidepressiva läkemedel i blodet då de begick suicid."** (Se bilaga 8)
- Det måste betonas att den av mig begärda uppgiften var den helt avgörande uppgiften i forskningsprojektet. Så om uppgiften nu fanns framtagna *igen* så fanns den rimligtvis nu, till sist, i en upprättad handling i det aktuella forskningsmaterialet på Karolinska Institutet. Och nu kunde en begäran om dess utlämnande naturligtvis inte längre avvisas med bisarra argument om sekretess. Så jag begärde än en gång att utfå en handling där denna uppgift stod att återfinna (vid sidan av den i yttrandet till rätten angivna uppgiften). Men till min oerhörda förvåning besvaras denna begäran med att det *inte finns* någon handling med denna uppgift i handlingar på KI. Så här svarar KI:s jurist den 23 november: "Jag har nu fått besked från Göran Isacson att någon handling utvisande den korrigerade faktauppgiften 56 % inte finns upprättad vid Karolinska Institutet ... Uppgiften togs fram m a a kammarrättens anmodan och finns inte sparad i någon handling. Då begärda handlingar inte finns hos Karolinska Institutet kan de inte lämnas ut." (Se bilaga 9)

Jag anser att det finns många allvarliga åsidosättanden av Tryckfrihetsförordningens bestämmelser och andra lagbestämmelser i det här ärendet.

Först och främst att Karolinska Institutet i sin helhet sekretessbelägger en handling i vilken den av mig begärda avgörande faktauppgiften stod att finna (bilaga 1-6), *trots* att begäran uppenbarligen inte hade något med "känsliga uppgifter avseende enskildas personliga förhållanden" att göra.

För att senare hävda att handlingen med denna uppgift *inte fanns* vid tidpunkten för min begäran (bilaga 8).

Och det allvarligaste i hela ärendet: Den uppgift som *hade* tagits fram (som forskaren Göran Isacsson slarvigt beskrev som "c 50 %") och där en handling med denna uppgift uppenbarligen *upprättats* hade efter det förstörts ("finns inte sparad"). Den aktuella forskaren Göran Isacsson tog sedan fram uppgiften *igen*, när KI av kammarrätten tvingades till detta, *men* handlingen med denna uppgift försvann också den (bilaga 9).

Vi har alltså att göra med *upprättade handlingar* i ett stort forskningsprojekt på en myndighet (KI), i vilket forskaren fått omfattande tillgång till Socialstyrelsens patientregisterdata, där dessa handlingar innehållande för forskarens egna hypoteser ovälkomna uppgifter *förstörts* (inte finns sparade). Det kan tilläggas att dessa ovälkomna uppgifter inte heller publicerats.

Det här innebär att andra forskare och medborgare, som nu hör av sig till Karolinska Institutet för att få tillgång till den ovan beskrivna avgörande forskningsuppgiften kommer att få beskedet att denna "finns inte sparad" i forskningsprojektet (den finns bara i rättegångshandlingarna).

Det är min förhoppning att JO riktar allvarlig kritik mot myndighetens handläggning av ärendet och begär åtgärder så att Tryckfrihetsförordningen och andra relevanta lagkrav i fortsättningen efterföljs av Karolinska Institutet.

Janne Larsson
skribent

janne.olv.larsson@telia.com

Snöbollsgård 22
129 45 Hägersten